

Udruženje sudija C. G.

Udruženje državnih tužilaca C.G

IZVJEŠTAJI

-STAVOVI SUDIJA I TUŽILACA O PRAVOSUDSKOM SISTEMU-

-STAVOVI GRAĐANA O POVJERENJU U PRAVOSUDNI SISTEM-

Podgorica , decembar 2016. godine

Građanska alijansa, Crna Gora
Decembar 2016. godine

Za izdavača
Boris Raonić

Koordinator programa
Zoran Vujičić

Autor izvještaja
Zoran Vujičić

Monitoring tim
Zoran Vujičić
Milan Radović
Edin Koljenović
Boris Raonić
Kristina Četković

Lektura
Jelena Ristović

Prelom
Zoran Zola Vujačić

Sadržaj

I Uvod.....	4
II Istraživanje o stavovima sudija.....	5
III Istraživanje o stavovima Tužilaca.....	15
IV Istraživanje građana o pravosuđu	22
V Zaključci i preporuke	30

I UVOD

Izvještaj koji se nalazi pred vama predstavlja nastavak istraživanja koje Građanska alijansa realizuje u saradnji sa Udruženjem sudija Crne Gore od 2013. godine, a od prošle godine i uz saradnju Udruženja državnih tužilaca Crne Gore kao jednu od kontinuiranih aktivnosti predviđenih Akcionim planom za poglavlje 23 - Pravosuđe i temeljna prava (tačka 1.1.5.6). Ovo istraživanje je primjer dobre saradnje nevladinog sektora i pravosudja i način kako zajedničkim snagama se može doći do cilja. Istraživanje doprinosi boljem sagledavanju stavova javnosti o različitim aspektima pravosudnog sistema i trendove povjerenja u institucije. Osim toga, sa druge strane, istraživanje pruža uvid u stavove sudija i tužilaca, uočavaju se evidentni problemi sa kojima se u svom radu suočavaju nosioci pravosudne funkcije. Ovo istraživanje ujedno može biti i vodič vodećim ljudima u pravosuđu da se fokusiraju na rješavanje problema koje ukazuju svake godine sudije i tužioci.

Ključni ciljevi istraživanja su obuhvatili:

1. Mjerenje stavova sudija, tužilaca i građana o stanju u pravosuđu;
2. Mjerenje efikasnosti sudskog postupka sa više aspekata;
3. Definisanje prioriternih mjera za jačanje povjerenja javnosti u pravosudni sistem;
4. Mjerenje problema u sudstvu po određenim indikatorima;
5. Mjerenje stepena informisanosti građana o njihovim pravima u sudskim postupcima.

Istraživanje je realizovao petočlani monitoring tim Građanske alijanse u periodu od 15.11 – 01.12. 2016. god.

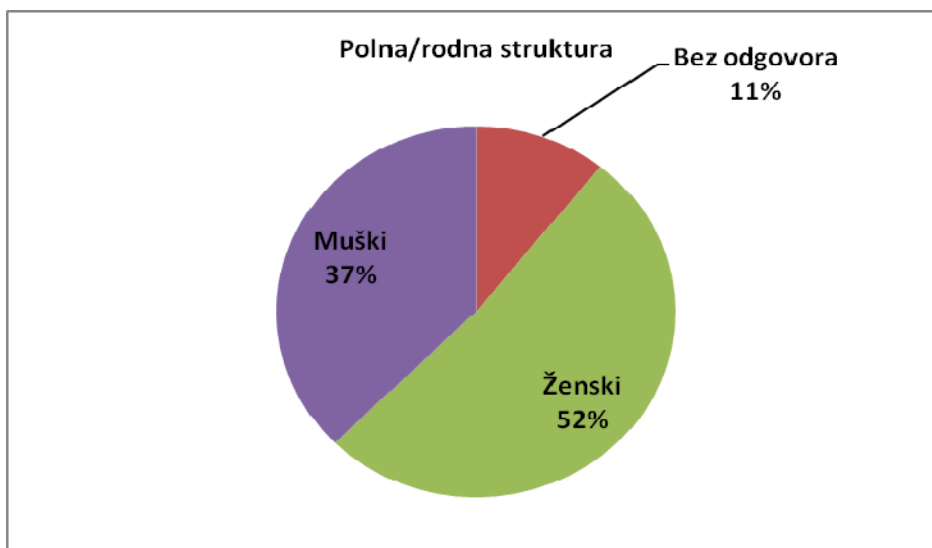
Zahvaljujemo se Udruženju tužilaca i Udruženju sudija na podršci i saradnji u realizaciju ovog istraživanja.

II ISTRAŽIVANJE O STAVOVIMA SUDIJA

U anonimnoj anketi je ove godine učestvovalo 224 sudija svih sudova¹ u Crnoj Gori, što je više od prošlogodišnjeg istraživanja (208) Ove godine po prvi put istraživanje je realizovano i sa Prekršajnim sudovima.

Podaci o polnoj/rodnoj strukturi (grafik 1) pokazuju da je u ovogodišnjem istraživanju učestvovalo 84 sudija muškog pola (37,5%) i 116 sudija ženskog pola (51,8%), dok 24 lica (10,7%) nije željelo da se izjasni o polu/rodu. Kao i u prethodnim istraživanjima, jedan od razloga za neizjašnjavaње o polu može biti i potencijalna bojazan od moguće identifikacije ispitanika. Starosna dob sudija koje su učestvovale u anketi se kreće u rasponu od 30 – 66 godina.

Grafik 1.

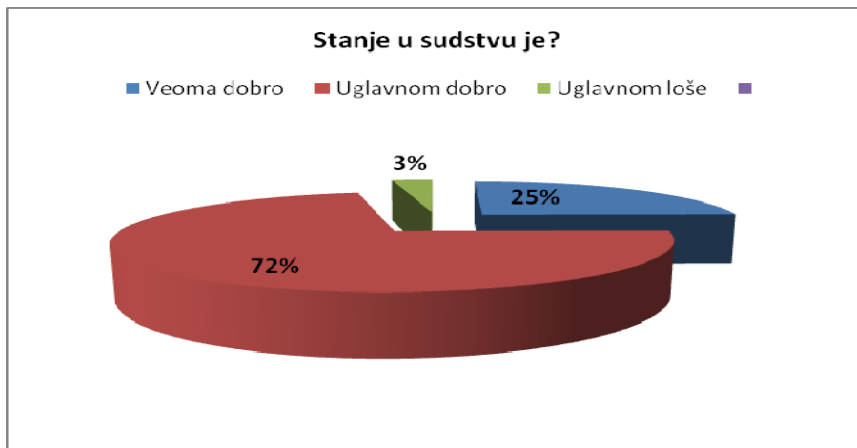

Najveći broj anketiranih sudija dolazi iz osnovnih sudova (37,64%). Posmatrano pojedinačno po sudovima, najveći broj anketiranih je iz Suda za prekršaje Podgorica (12,5%) i Osnovnog suda u Podgorici (10,3%).

Prema mišljenju sudija, stanje u sudstvu (grafik 2) je uglavnom dobro (71,4%), što je manje u odnosu na istraživanje iz 2014. godine (73,6%) i istraživanje iz 2013. godine (72%). Da je stanje veoma dobro, smatra 24,6%, dok 3,1% sudija smatra da je stanje uglavnom loše odnosno veoma loše (0,4%). Procenat anketiranih sudija koji nisu odgovorili na ovo pitanje je 0,4%.

¹ Istraživanjem su bili obuhvaćeni osnovni sudovi u 12 crnogorskih opština, Upravni sud, viši sudovi u Podgorici i Bijelom polju, Privredni sud, Apelacioni sud i Vrhovni sud Crne Gore. Anketom su obuhvaćeni sudije sudova za prekršaje u Podgoricu Budvi, Bijelom Polju i Višem prekršajnom sudu.

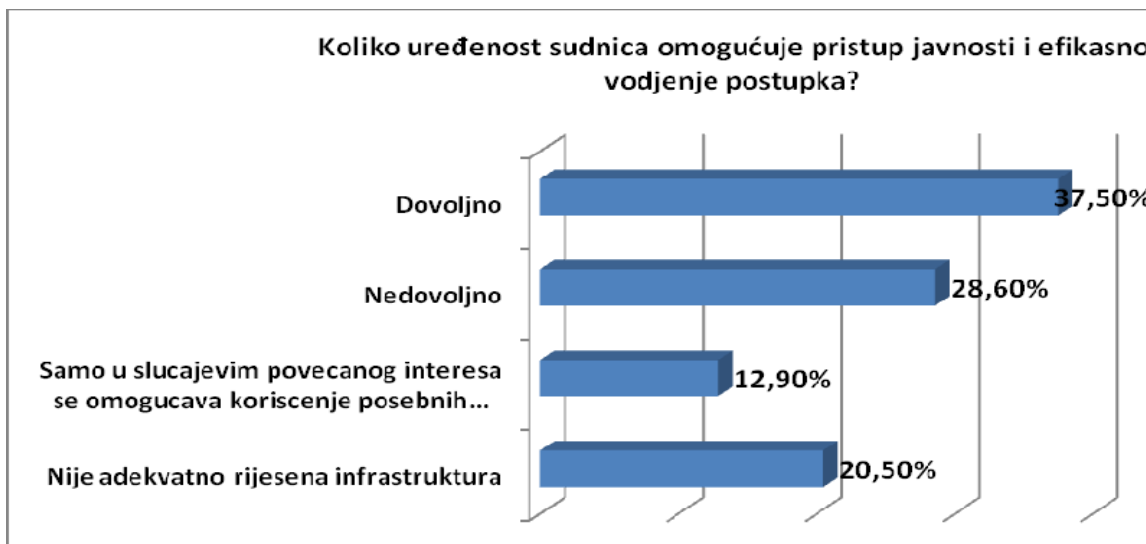
Grafik 2.

U odnosu na prošlu godinu (39,9%), ove godine je procenat sudija koje su izrazile nezadovoljstvo postojećom infrastrukturom i objektom u kojem se nalazi sud, nešto veći 44,2%, a oni koji su izuzetno nezadovoljni je 12,1%. Zadovoljstvo sudija postojećom infrastrukturom iznosi 37,1%, nešto manje u odnosu na prošlu godinu (38,9%).

Na pitanje kako ocjenjuju uređenost sudnica i način na koji ona utiče na pristup javnosti (stranaka, građana, predstavnika medija) sudu i efikasno vođenje postupka (grafik 3), u 37,5% slučajeva sudije su odgovorile da je infrastruktura sudnica dovoljno uređena sa aspekta mogućnosti za pristup javnost, a da nije dovoljno uređena u 28,6% što je povećanje u odnosu na predhodno istraživanje (14,4%). Sudije su u 12,9% slučajeva odgovorile da se posebne prostorije koje mogu omogućiti pristup sudu koriste samo kada je u pitanju povećan interes javnosti za prisustvo određenom suđenju.

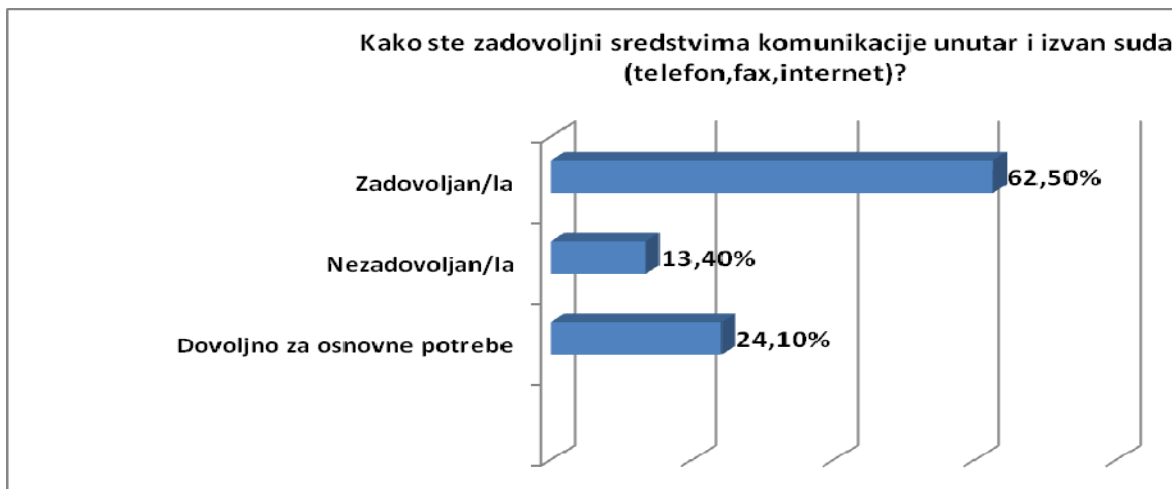
Grafik 3.

Opao je broj sudija koje su zadovoljne sredstvima komunikacije unutar suda i u komunikaciji izvan suda (grafik 4), sa 65,4% na 62,5%. Procenat onih koji su nezadovoljni ovim sredstvima iznosi 13,4%. Kao i u prošlogodišnjem istraživanju, kao glavne probleme u odvijanju komunikacije sudije vide sporost i česte prekide internet komunikacije u pojedinim sudovima naročito na sjeveru Crne Gore; nedostatak

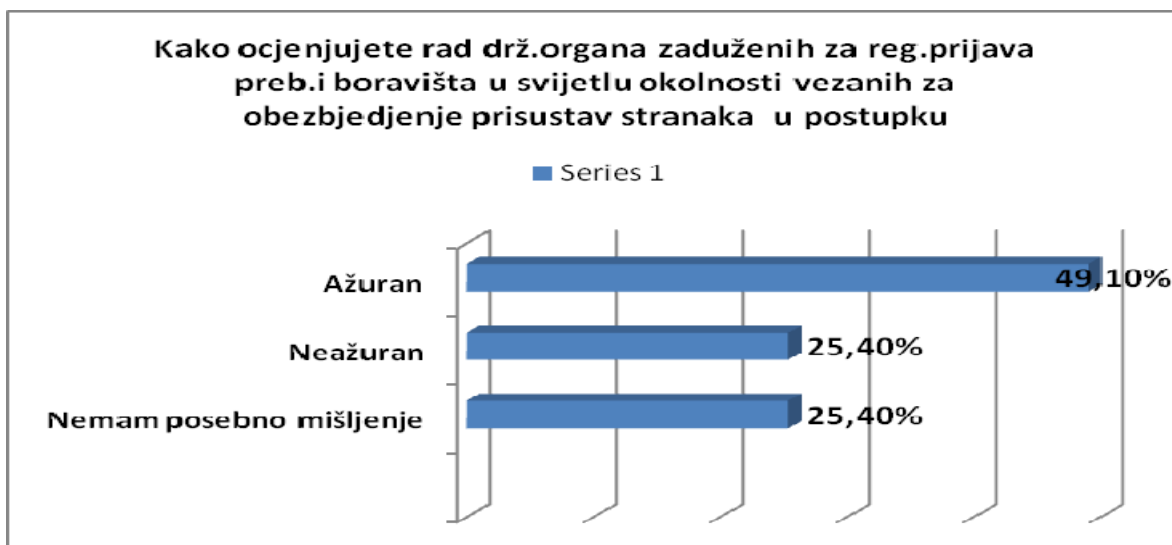
dovoljnog broja fax mašina u sudovima; postoji prostor i za unapređenje komunikacijskih sredstava unutar sudova.

Grafik 4.

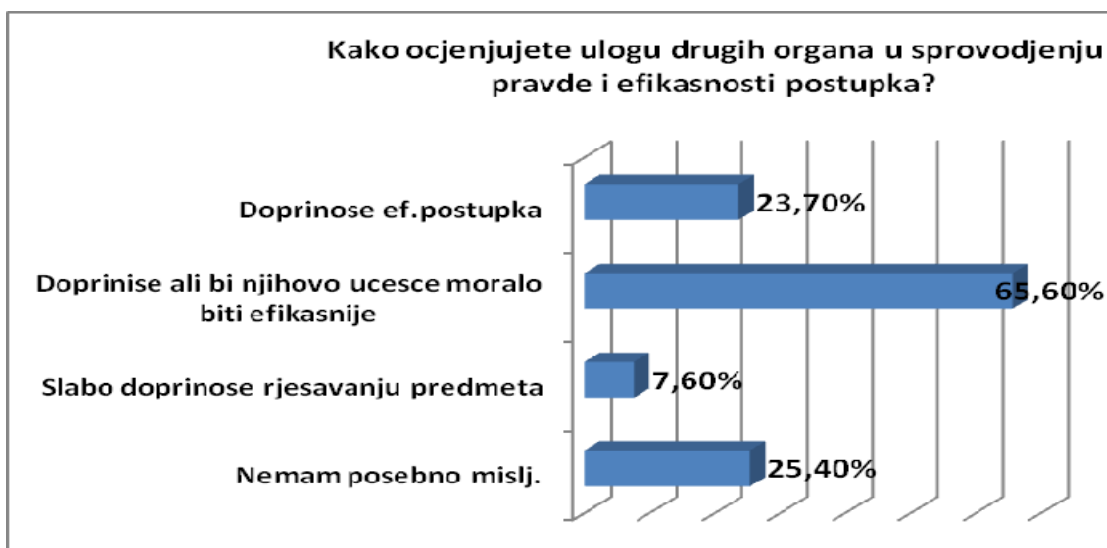
U 49,10% slučajeva (grafik 5) sudije smatraju da su državni organi koji su zaduženi za registraciju prijave prebivališta i boravišta ažurni, dok da su neažurni smatra čak 25,4% što je povećanje u odnosu na istraživanje iz 2015.godine (20,7%) a 25% njih nema poseban stav o ovom pitanju.

Grafik 5.

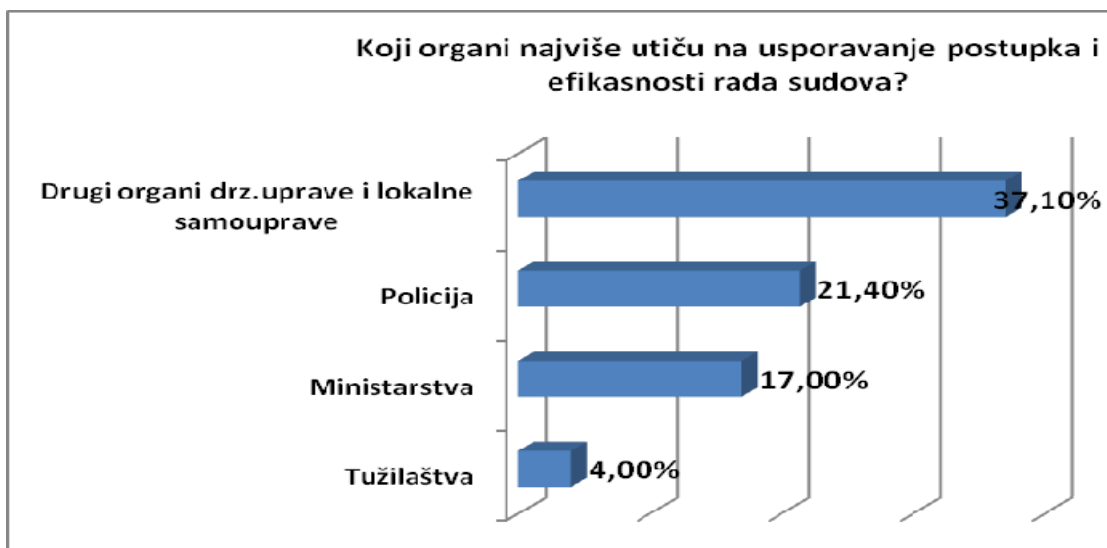

Na pitanje kako ocjenjuju ulogu drugih organa u sprovođenju pravde i efikasnosti postupka (grafik 6), najveći procenat sudija (65,6%) je odgovorio da „doprinosu, ali bi njihovo učešće moralo biti znatno efikasnije“ što je blagi pad u odnosu na predhodno istraživanje (71,2%). Da ovi organi slabo doprinose rješavanju predmeta i efikasnosti postupka smatra 7,6%. Prema mišljenju sudija, na usporavanje postupka i efikasnosti rada sudova (grafik 7) najviše utiču drugi organi državne uprave i lokalne samouprave (37,1%), policija (21,4%) i tužilaštvo (4%).

Grafik 6.

Grafik 7.

Kada je u pitanju uticaj važećih procesnih pravila na stavove i ponašanje stranaka i efikasnost postupka (tabela 1), evidentiran je pad povjerenja sudija u efikasnost primjene ovih pravila, sa 49,5% na 45,5%. Procenat onih koji smatraju da postojeća procesna pravila komplikuju i usporavaju postupak, odnosno da omogućavaju previše zloupotreba procesnih ovlašćenja iznosi ukupno 6,7%.

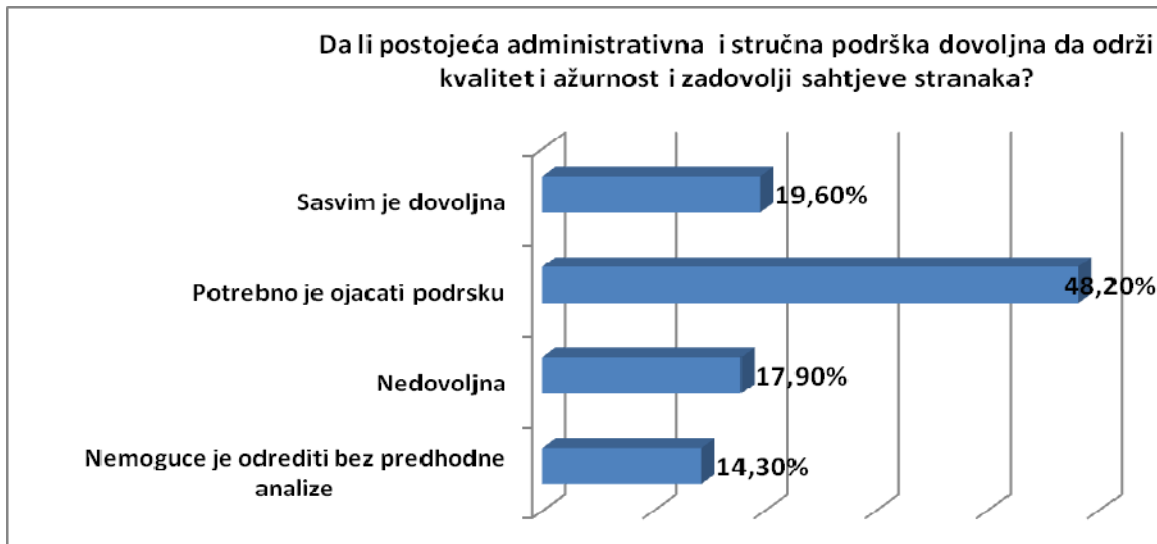
Tabela 1.

	2015.god	2016.god
Bez odgovora	1,4%	/
Komplikuju i usporavaju postupak	2,4%	6,3%
Nisu dovoljno usklađena sa zahtjevima ekonomičnosti i efikasnosti	26,4%	26,8%
Efikasna su, ali mogu biti	49,5%	45,5%

poboljšana radi veće efikasnosti		
Postupak čine u cjelosti efikasnim i treba da se striktno primjenjuju	12,5%	14,7%
Omogućavaju previše zloupotreba procesnih ovlaštenja	7,7%	6,7%

Sudije smatraju da postoji prostor i za unaprjeđenje administrativne i stručne podrške radi povećanja kvaliteta i ažurnosti postupka (grafik 8). Da je jačanje ove podrške neophodno zbog velikog broja predmeta u radu smatra 48,2%% sudija, dok 17,9% sudija smatra da je postojeća podrška nedovoljna. Zadovoljstvo stepenom stručne podrške izrazilo je 19,6% sudija.

Grafik 8.

Na osnovu sprovedenog istraživanja, možemo zaključiti da su sudije i dalje nezadovoljne postojećim kapacitetima sudskih vještaka koji utiču na očekivanja stranaka i suda, ali i na kvalitet presuđenja (tabela 2). Da postoji deficit vještaka u pojedinim oblastima i da to negativno utiče na kvalitet i efikasnost postupka smatra 49,6% anketiranih sudija, dok 6,3% smatra da „uloga vještaka dezavuiše napore sudova“. Kvalitetom i ažurnošću rada vještaka je zadovoljno 29,5% sudija.

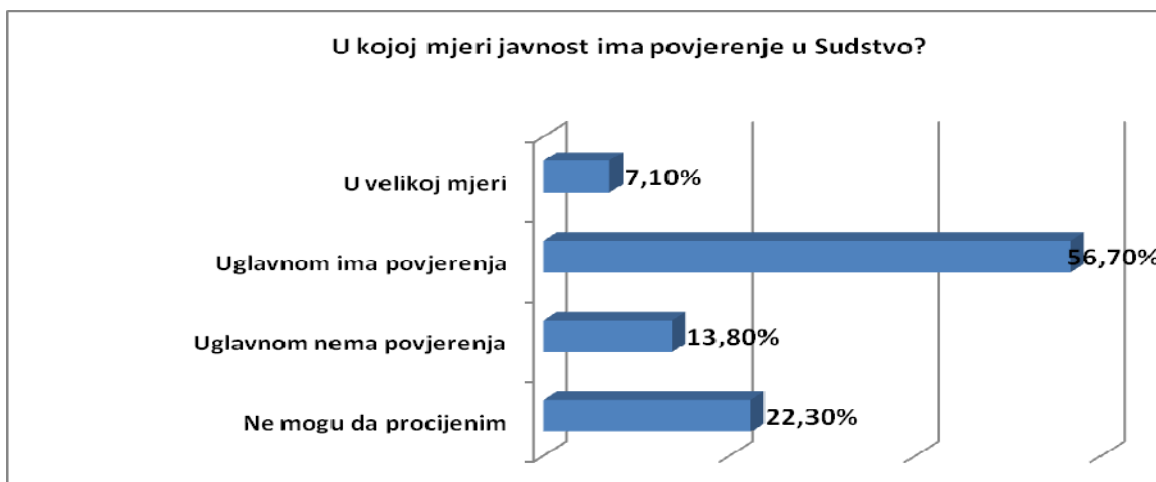
Tabela 2. 2015.god 2016.god

	2015.god	2016.god
Znatno usporava postupak	15,9%	13,8%
Pojedine deficitarne oblasti utiču na kvalitet i efikasnost postupka	52,9%	49,6%
Vještačenje je kvalitetno i ažurno	19,2%	29,5%
Uloga vještaka dezavuiše napore sudova	4,3%	6,3%

Na pitanje u kojoj mjeri javnost ima povjerenja u rad sudova (grafik 9), 56,7% sudija je odgovorilo da javnost uglavnom ima povjerenja, odnosno da ima povjerenja u velikoj mjeri (7,1%). Ako ove rezultate

uporedimo sa prošlogišnjim istraživanjem, vidimo da je došlo do blagog porasta pozitivne percepcije sudija o povjerenju javnosti u rad sudova, sa 49,5% na 56,7%. Da javnost uglavnom nema povjerenja u rad sudova odgovorilo je 13,8% ispitanika. Za razliku od prošle godine kada na ovo pitanje nije odgovorilo (20,2%) ovog puta su sve anketirane sudije dale odgovor na ovo pitanje.

Grafik 9.

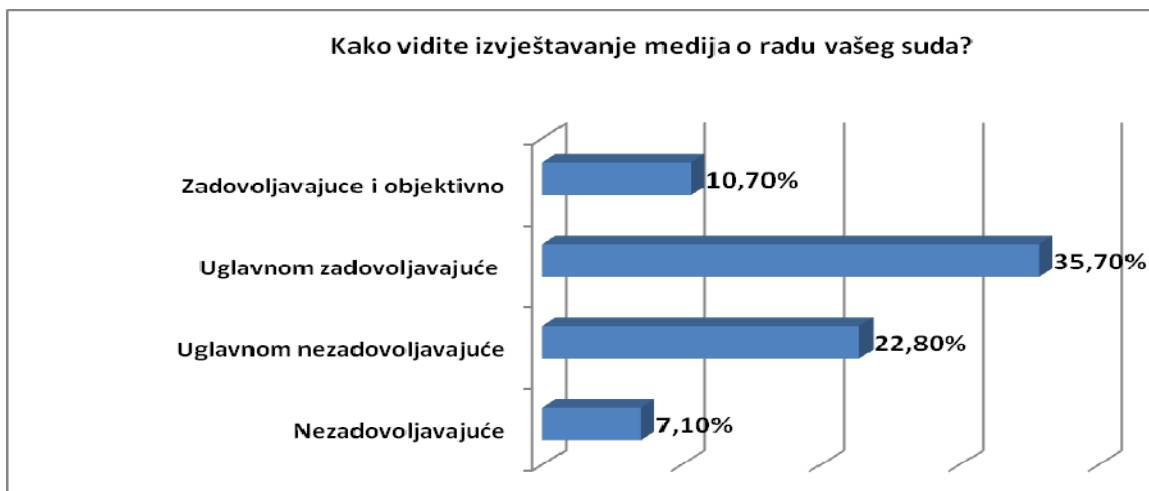

Kao glavne razloge nepovjerenja javnosti u rad sudstva, sudije vide nedovoljnu informisanost građana, dužinu trajanja postupka i izvještavanje medija i njihov uticaj na percepciju stanja u sudstvu. Takođe i njihova lična očekivanja od suđenja, nedovoljna upućenost u rad sudova i nezadovoljstvo ishodom konkretnog sudskog postupka.

Kao prioritetne i hitne mjere za jačanje povjerenja građana u pravosuđe, sudije su navele: 1) izradu, striktno poštovanje kodeksa i poštovanje načela profesionalnog i nezavisnog postupanja i ponašanja medija (34,4%); 2) više informacija o radu sudova u javnosti (28,6%); 3) znatno agresivniju PR kampanju od strane sudova (27,2%); 4) više „živih“ kontakata predstavnika medija (novinara) i sudskih institucija (9,4%). Neke od ovih preporuka sudija bi mogle da se realizuju kroz održavanje češćih konferencija za medije i organizovanje javnih i stručnih rasprava o izvještajima o radu sudova.

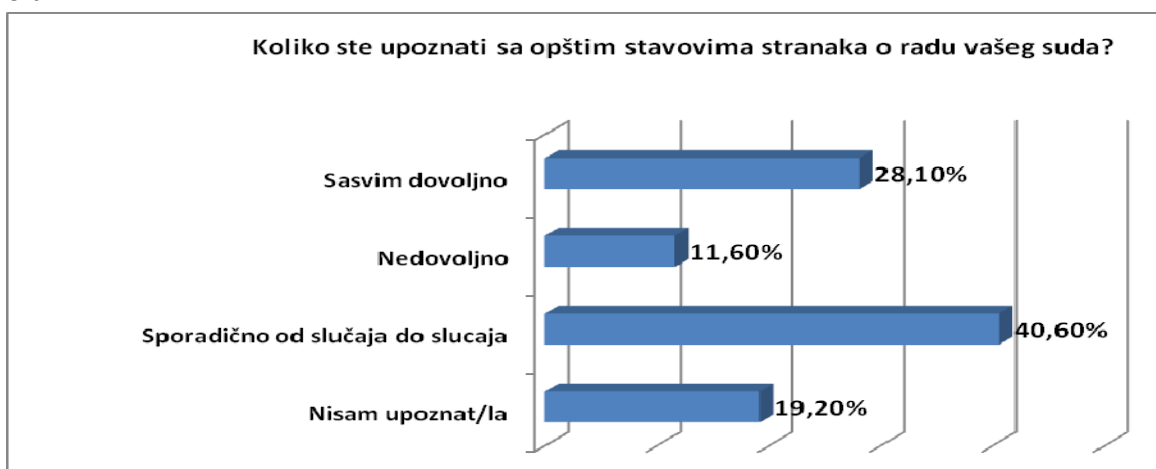
Na pitanje o izvještavanju medija o radu njihovog suda (grafik 10), stav sudija je i dalje podijeljen. Najveći procenat (35,7%) smatra da je „izvještavanje medija uglavnom zadovoljavajuće, sa povremenim neobjektivnim izvještajima“, za razliku od prošle godine kada je ovaj podatak iznosio 41,3%. Da je izvještavanje „zadovoljavajuće i objektivno“ smatra 10,7%, a da je nezadovoljavajuće i neobjektivno ili uglavnom nezadovoljavajuće smatra 29,9%. Zanimljivo je da je i dalje prisutan određen broj sudija koji ne znaju kakav je generalno odnos medija prema sudu čiji trend je u porastu sa 12,5% na 23,2%.

Grafik 10.

Na pitanje koliko su sudije upoznati sa opštim stavovima stranaka o radu suda (grafik11), odgovori su bili sljedeći:

Grafik 11.

Na pitanje kakvi su stavovi stranaka o radu suda, 53,1% sudija je izjavilo da su uglavnom dobri, dok je 43,8% izjavilo da ne može da procijeni. Da su stavovi uglavnom loši, smatra 2,7% sudija..

Na pitanje čemu stranke eksplicitno ili implicitno najviše prigovaraju prije i tokom sudskog postupka (tabela 3), odgovori sudija su gradirani od 1- 7, pri čemu je 1 najmanji stepen prigovaranja, a 7 najviši. Kao i prošle godine (tabela 4), sudije smatraju da građani najviše prigovaraju dužini trajanja postupka - 21% .

Tabela 3 2016.godina

	1- prigovor najmanjeg stepena	2	3	4	5	6	7- prigovor najvećeg stepena	Bez odgovora
Dužini trajanja postupka i preduzimanju procesnih radnji: dostavljanje i prijem pismena, zakazivanje rasprave, odlaganje ročišta, izrada presude.	23,7%	16,1%	10,3%	4,5%	8%	6,3 %	21%	9,4%
Zloupotrebi procesnih ovlaštenja stranaka i opstrukciji dinamike postupka koju sud navodno toleriše	29%	18,8%	13,4%	8,9%	6,7%	8,5 %	5,8%	8,5%
Odugovlačenju izrade nalaza i mišljenja vještaka	25%	14,3%	14,7%	12,1%	14,7%	6,3 %	4%	8,9%
Inertnosti i opstrukciji državnih organa u poštovanju naloga suda i pribavljanju dokaza	22,3%	18,3%	15,2%	9,4%	7,6%	8,5 %	9,4%	9,4%
Nedostatku vještaka određene struke u Crnoj Gori i slabosti u vještačenju	30,8%	17%	16,5%	10,3%	6,7%	4,9 %	4,9%	8,9%
Pristrasnosti suda	53,1%	19,2%	5,5%	4%	5,3%	3,1 %	0,9%	8,9%

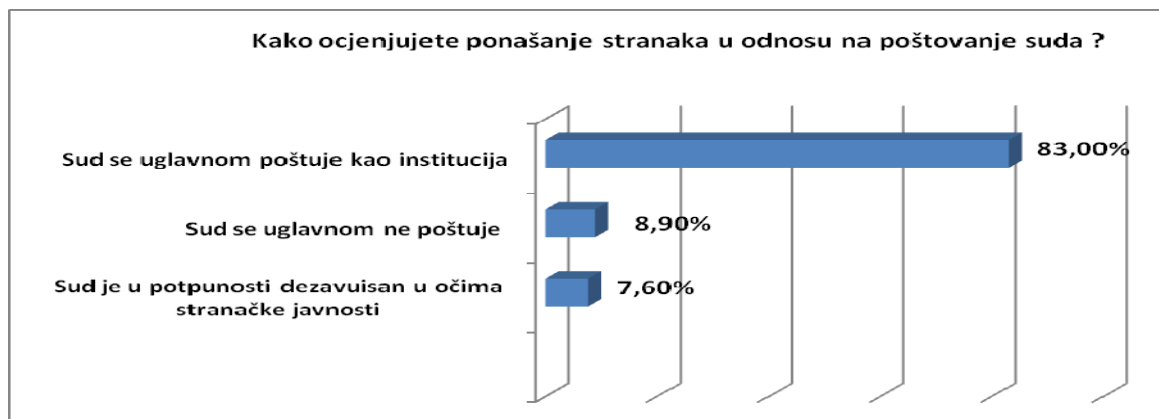
Tabela 4 2015.godina

	1- prigovor najmanjeg stepena	2	3	4	5	6	7- prigovor najvećeg stepena	Bez odgovora
Dužini trajanja postupka i preduzimanju procesnih radnji: dostavljanje i prijem pismena, zakazivanje rasprave, odlaganje ročišta, izrada presude.	19,2%	10,6 %	9,1%	4,3%	11,5 %	4,8 %	20,7%	19,7%
Zloupotrebi procesnih ovlaštenja stranaka i opstrukciji dinamike postupka koju sud navodno toleriše	9,1%	13,5 %	12,0 %	11,1 %	13,9 %	7,7 %	3,8%	28,8%

Odugovlačenju izrade nalaza i mišljenja vještaka	9,6%	10,6 %	18,3 %	12,5 %	10,1 %	5,8 %	2,4%	30,8%
Inertnosti i opstrukciji državnih organa u poštovanju naloga suda i pribavljanju dokaza	11,5%	18,3 %	9,1%	10,1 %	7,2%	9,6 %	2,9%	31,3%
Nedostatku vještaka određene struke u Crnoj Gori i slabosti u vještačenju	12,5%	14,4 %	15,4 %	11,5 %	7,7%	5,3 %	1,4%	31,7%
Pristrasnosti suda	27,4%	7,2%	13,5 %	8,2%	6,7%	4,8 %	1,0%	31,3%

Na pitanje kako ocjenjuju ponašanje stranaka u odnosu na poštovanje suda kao institucije (grafik 12) sudije su u najvećem procentu odgovorile da se sud uglavnom poštuje (83%), što predstavlja rast u odnosu na 2015. godinu (73,1%), dok 8,9% smatra da se sud uglavnom ne poštuje, odnosno da je dezavuisan kao institucija u očima stranaka i javnosti (7,6%).

Grafik 12.

Preovlađujući stav sudija je i da „stranke ne poznaju u dovoljnoj mjeri nadležnost i funkcije suda“ (43,8%), Da su stranke dovoljno informisane o nadležnosti i funkcijama suda smatra 33,5% sudija.

U odnosu na efikasnost funkcionalnog dijela sudjenja i organe koji, prema mišljenju sudija, moraju bitno da promijene i poboljšaju svoj rad (tabela 6), kao i odnos i postupanje prema radu suda, sudije su dale sljedeće odgovore:

Tabela 6 (vrijednosti su izražene u procentima)

	1- najmanja potreba za promjenom	2	3	4	5	6	7- najveća potreba za promjenom	Bez odgovora
Uprava policije	32,6	12,5	14,3	11,2	13,4	2,2	8	5,8
Nadležne službe Ministarstva unutrašnjih poslova	28,6	15,6	16,1	13,4	8,5	5,8	6,7	5,4
Centri za socijalni rad	29,9	17	14,7	8	10,3	4,5	9,8	5,8
Uprava za nekretnine	29,5	8,9	10,3	12,9	9,4	11,6	12,1	5,4
Poštanska i dostavna služba	8	3,1	11,2	8,9	14,3	12,1	36,2	6,2

II ISTRAŽIVANJE O STAVOVIMA TUŽILACA

U anonimnoj anketi je ove godine učestvovalo ukupno 75. tužilaca iz tuzilaštava koja su bila obuhvaćena istraživanjem.²

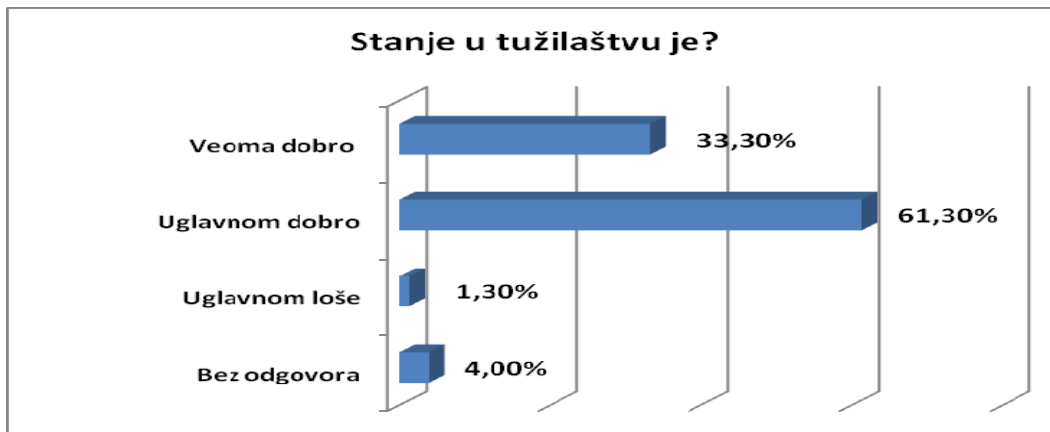
Podaci o polnoj/rodnoj strukturi pokazuju da je u istraživanju učestvovalo 29 tužilaca muškog pola (38.7%) i 33 sudija ženskog pola (44%), dok 13 lica (17,3%) nije željelo da se izjasni o polu/rodu. Kao i u istraživanjima stavova sudija, jedan od razloga za neizjašnjenje o polu je i potencijalna bojazan od moguće identifikacije ispitanika što su kroz istraživanje i naveli.

Starosna dob tužilaca koji su učestvovali u anketi se kreće u rasponu od 30 – 66 godina. Kada je u pitanju radni staž ispitanika kao tužilaca, on se kreće u rasponu od jedne godine do 38 godina radnog staža.

Skoro svi anketirani tužioci dolaze iz osnovnih državnih tužilaštava .Svega dva ispitanika dolaze iz Vrhovnog državnog tužilaštva.Tužioci iz dva viša i Specijalnog državnog tužilaštva nisu odgovorili na upitnik.

Na pitanje kako ocjenjuju stanje u tužilaštvu (grafik 13), najveći broj tužilaca je odgovorio da je stanje „uglavnom dobro“ (61,3%) što je u odnosu na prošlu godinu blagi porast kada je na ovo pitanje (57,9%) tužilaca dalo odgovor , odnosno „veoma dobro“ (33,3%). Da je stanje u tužilaštvu „uglavnom loše“, odnosno „veoma loše“ odgovorilo je svega 1,3% ispitanika, dok je bez odgovora 4%.

Grafik 13.

Na pitanje kako ocjenjuju rad državnih organa zaduženih za registraciju prijave prebivališta i boravišta u svjetlu okolnosti vezanih za obezbjeđivanje prisustva stranaka u postupku (tabela 7), tužioci su dali sljedeće odgovore:

² Istraživanjem su bila obuhvaćena osnovna državna tužilaštva u Baru, Beranama, Herceg Novom, Cetinju, Kotoru, Nikšiću, Plavu, Rožajama, Ulcinju, Podgorici, Pljevljima, Bijelom Polju i Kolašinu kao i Vrhovno državno tužilaštvo.

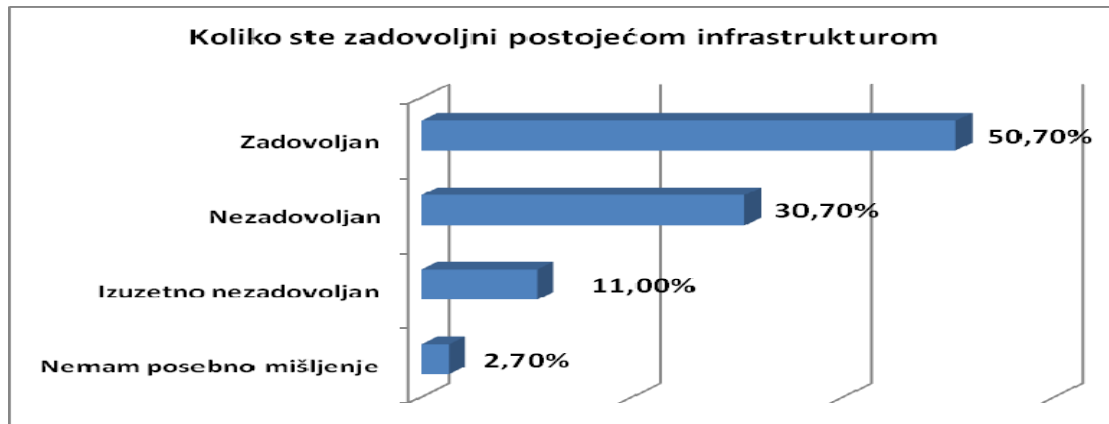
Tabela 7.

	2016	2015
Bez odgovora	1,3%	1,1%
Ažuran	49,3%	35,8%
Neažuran	25,3%	34,7%
Nemam posebno mišljenje o tome	18%	28,4%

I dalje je visok procenat tužilaca koji nemaju posebno mišljenje o ovom pitanju i to treba posebno uzeti u obzir, imajući u vidu upućenost državnog tužilaštva na saradnju i koordinaciju sa drugim državnim organima, uključujući i organe koji su zaduženi za obezbjeđivanje prisustva stranaka u postupku.

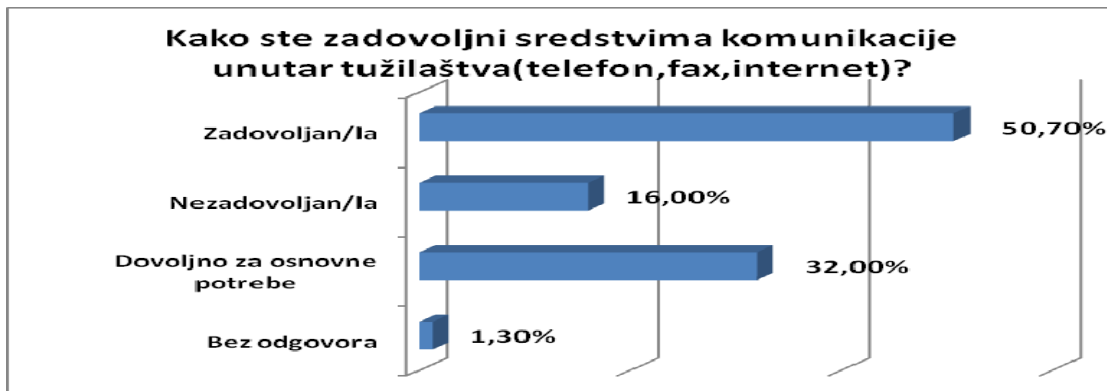
Većina tužilaca nije zadovoljna infrastrukturom i objektom u kojem se nalazi tužilaštvo (grafik 14), sa aspekta potreba tužilaca i stranaka; 30,7% je nezadovoljno, a 14,7% je izuzetno nezadovoljno (ukupno: 45,4%), dok je 50,7% zadovoljno navedenim uslovima rada. Ovo je u odnosu na predhodno istraživanje blagi porast zadovoljstva postojećom infrastrukturom kada je 46,3% je nezadovoljno, a 18,9% je izuzetno nezadovoljno ,dok je 34,7% bilo zadovoljno navedenim uslovima rada.

Grafik 14.

Kada su u pitanju sredstva komunikacije (grafik 15) unutar tuzilaštva i u komunikaciji izvan tuzilaštva (telefon, fax, internet), anketirani tužiocci su odgovorili da su zadovoljni ovim sredstvima (50,7%); da su ista dovoljna za osnovne potrebe postupaka koje vode (32%), dok je nezadovoljstvom navedenim izrazilo 16% .

Grafik 15.

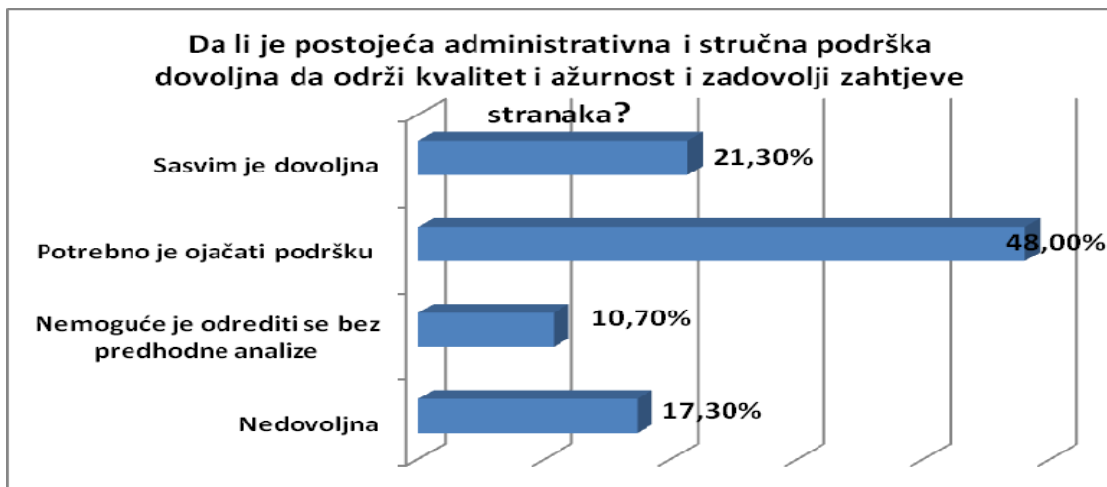

U pogledu uticaja postojećih procesnih pravila na stavove i ponašanje stranaka i efikasnost postupka (tabela 8), tužiocu su odgovorili na sljedeći način:

	2015	2016
Bez odgovora	3,2%	1,3%
Komplikuju i usporavaju postupak	4,2%	8%
Nisu dovoljno usklađena sa zahtjevima ekonomičnosti i efikasnosti	30,5%	13,3%
Efikasna su, ali mogu biti poboljšana radi veće efikasnosti	54,7%	66,7%
Postupak čine u cjelosti efikasnim i treba da se striktno primjenjuju	4,2%	8%
Omogućavaju previše zloupotreba procesnih ovlaštenja	3,2%	2,7%

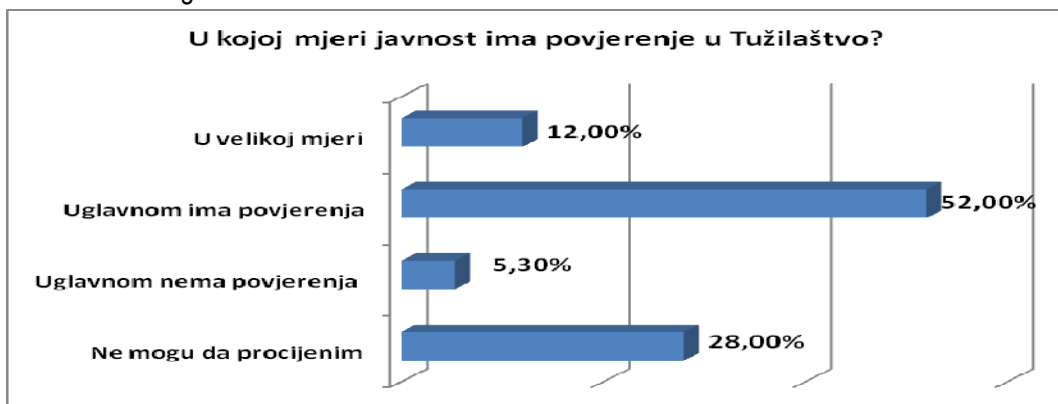
Na osnovu sprovedenog istraživanja, može se zaključiti da tužiocu nisu u potpunosti zadovoljni postojećom stručnom i administrativnom podrškom i da smatraju da postoji potreba za njenim unapređenjem.

Grafik 18.

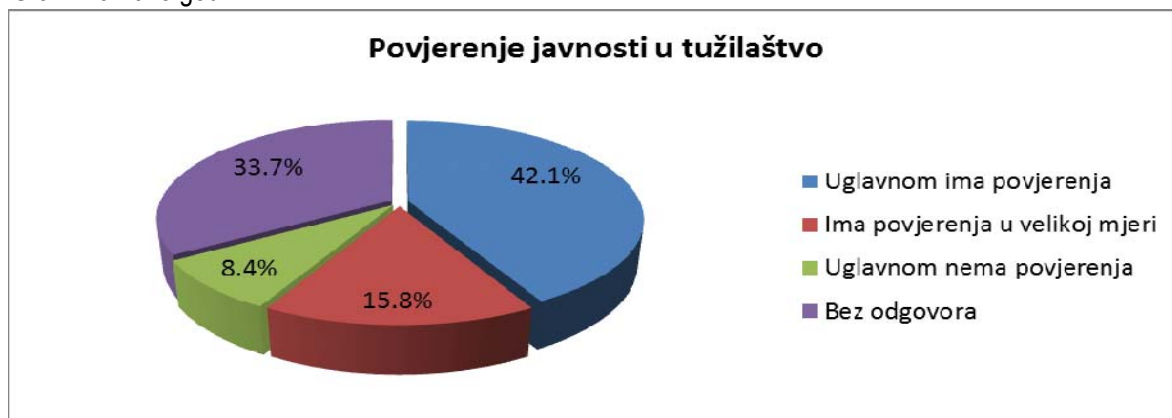

Na pitanje koliko kapaciteti vještaka i kvalitet vještačenja utiče na očekivanja stranaka i suda u pogledu efikasnosti postupka i kvaliteta presuđenja, najveći broj njih (76%) je odgovorio da „pojedine deficitarne oblasti utiču na kvalitet i efikasnost postupka. Da „znatno usporavaju postupak“ (2,7%) i „dezavuišu napore sudova“ (4%). Da je vještačenje ažurno i kvalitetno, odgovorilo je 13% tužilaca. Prošle godine na isto pitanje najveći procenat tužilaca (69,5%) odgovorio da „pojedine deficitarne oblasti utiču na kvalitet i efikasnost postupka“, odnosno da „znatno usporavaju postupak“ (5,3%) i „dezavuišu napore sudova“ (3,2%). Da je vještačenje ažurno i kvalitetno, odgovorilo je 20% tužilaca. Kada je u pitanju povjerenje javnosti u tužilaštvo (grafik 19), većina tužilaca (42,1 %) smatra da javnost „uglavnom ima povjerenja“, odnosno da „ima povjerenja u velikoj mjeri“ (15,8%). Da „uglavnom nema povjerenja“ smatra 8,4%. Međutim, indikativan je visok procenat onih koji nisu odgovorili na ovo pitanje, čak 33,7%. Kada uporedimo ove podatke sa rezultatima istraživanjima stavova sudija, možemo vidjeti da znatno manji procenat sudija nije odgovorio na ovo pitanje (20, 2%).

Grafik 19. 2016-god.

Grafik 20. 2015.god.

Na pitanje “Kako vidite izvještavanje medija o radu Tužilaštava” Zadovoljavajuće ili uglavnom zadovoljavajuće je odgovorilo 57,3% tužilaca. Uglavnom nezadovoljavajuće I nezadovoljavajuće I neobjektivno 33,4% tužilaca dok 6,7% ne zna kakav je taj odnos.

Prema rezultatima istraživanja (grafik 21), 40% tužilaca je samo sporadično upoznata sa opštim stavovima stranaka o radu tuzilaštava, odnosno od slučaja do slučaja, dok je 9,3% odgovorilo da je

nedovoljno upoznato sa ovim stavovima. U 36% slučajeva, tužioci smatraju da su „sasvim dovoljno upoznati sa stavovima stranaka“. Na to se nadovezuju i odgovori tužilaca da uglavnom „ne mogu da procijene kakvi su stavovi stranaka o radu tužilaštava“ (40%), dok 54,7% smatra da su „uglavnom dobri“. Da su predmetni stavovi uglavnom loši, smatra 2,7%.

Grafik 21.

Na pitanje čemu stranke eksplicitno ili implicitno najviše prigovaraju prije i tokom sudskog postupka, odgovori tužilaca (tabela 9) su gradirani od 1- 7, pri čemu je 1 najmanji stepen prigovaranja, a 7 najviši.

Tabela 9 (vrijednosti su izražene u procentima)

2016

	1- prigovor najmanjeg stepena	2	3	4	5	6	7- prigovor najvećeg stepena	Bez odgovora
Dužini trajanja postupka	33	5,3	4	6,7	10,7	16	20	4
Zloupotrebi procesnih ovlašćenja stranaka	29,3	12	16	9,3	13,3	12	2,7	5,3
Pristrasičnosti suda	48	10,7	12	10,7	8	2,7	2,7	5,3
Odugovlačenju izrade nalaza i mišljenja vještaka	29,3	20	18,7	10,7	9,3	5,3	1,3	5,3
Inertnosti i opstrukciji državnih organa	37,3	16	12	10,7	8	6,7	4	5,3
Nedostatku vještaka određene struke	29,3	14,7	10,7	14,7	14,7	9,3	1,3	5,3

Tabela 10 2015.god.

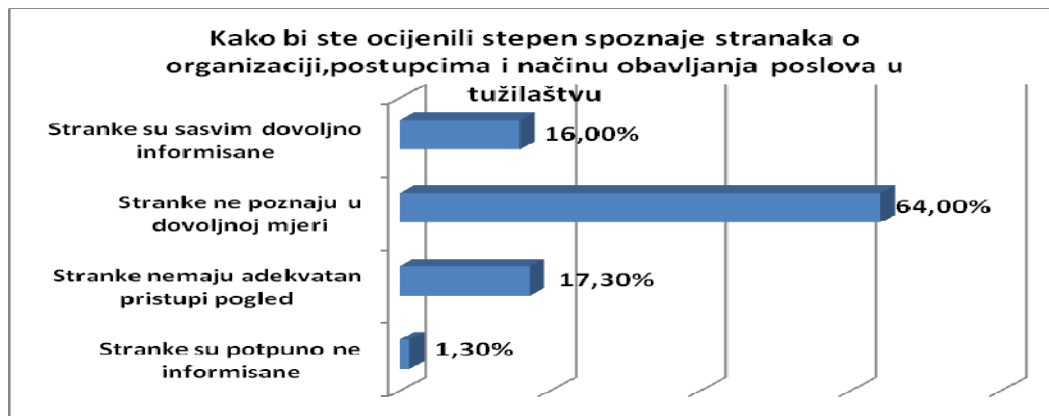
	1- prigovor najmanjeg stepena	2	3	4	5	6	7- prigovor najvećeg stepena	Bez odgovora
Dužini trajanja postupka	10,5	5,3	14,7	3,2	9,5	15,8	17,9	23,2
Zloupotrebi procesnih	10,5	10,5	4,2	15,8	18,9	13,7	5,3	21,1

ovlaštenja stranaka								
Pristrasnosti suda	23,2	11,6	15,8	8,4	10,5	6,3	2,1	22,1
Odugovlačenju izrade nalaza i mišljenja vještaka	7,4	9,5	22,1	22,1	3,2	10,5	1,1	24,2
Inertnosti i opstrukciji državnih organa	14,7	15,8	9,5	9,5	15,8	7,4	5,3	22,1
Nedostatku vještaka određene struke	12,6	13,7	14,7	14,7	6,3	12,6	4,2	20,0

Na pitanje kako ocjenjuju ponašanje stranaka u odnosu na poštovanje tužilaštva kao institucije, tužiocima su u najvećem procentu odgovorili da se tužilaštvo uglavnom poštuje (89,3%), dok 8% smatra da se tužilaštvo uglavnom ne poštuje. U odnosu na predhodnu godinu povećanje je poštovanja stranaka prema ovoj instituciji (72,6%) odnosno smanjio se prema tužiocima broj onih koji ne poštuju (16,8%)

Na pitanje kako ocjenjuju stepen poznavanja postupka, organizacije rada i načina obavljanja poslova u tužilaštvima od strane stranaka (grafik 22), (64%) tužioca su odgovorili da „stranke ne poznaju u dovoljnoj mjeri nadležnosti i funkcije tužilaštva“, dok 17,3% smatra da „stranke nemaju adekvatan pristup i pogled na tužilaštvo, njegovu organizaciju i poslove koje obavlja“. Da su stranke dovoljno informisane o nadležnostima i funkcijama tužilaštva, smatra 16% tužilaca. U odnosu na preedhodnu godinu porastao je broj tuzilaca koji smatra da stranke dovoljno ne poznaju nadležnost i funkciju tužilaštva (56%)

Grafik 22.

U odnosu na efikasnost funkcionalnog dijela sudjenja i organe koji, prema mišljenju tužilaca moraju bitno da promijene i poboljšaju svoj rad, kao i odnos i postupanje prema tužilaštvu (tabela 11), tužiocima su pružili sljedeće odgovore:

Tabela 11. 2016.godina

	1- najmanja potreba za promjenom	2	3	4	5	6	7- najveća potreba za promjenom	Bez odgovora
Uprava policije	30,7%	16	8	12	10,7	6,7	8	8
Nadležne službe Ministarstva unutrašnjih poslova	24	21,3	20	12	6,7	5,3	2,7	8
Centri za socijalni rad	25,3	20	16	9,3	14,7	4	2,7	8
Uprava za nekretnine	20	17,3	13,3	14,7	12	5,3	9,3	8
Poštanska i dostavna služba	22,7	12	9,3	8	20	10,7	9,3	8

Tabela 12. 2015.godina

	1- najmanja potreba za promjenom	2	3	4	5	6	7- najveća potreba za promjenom	Bez odgovora
Uprava policije	23,2%	12,6 %	12,6 %	5,3%	9,6%	12,6 %	4,2%	20,0%
Nadležne službe Ministarstva unutrašnjih poslova	13,7%	14,7 %	10,5 %	15,8 %	11,6 %	5,3%	6,3%	22,1%
Centri za socijalni rad	5,3%	12,6 %	17,9 %	14,7 %	16,8 %	6,3%	4,2%	22,1%
Uprava za nekretnine	6,3%	14,7 %	16,8 %	22,1 %	6,3%	8,4%	5,3%	21,1%
Poštanska i dostavna služba	8,4%	10,5 %	12,6 %	9,5%	15,8 %	12,6 %	13,7%	15,8%

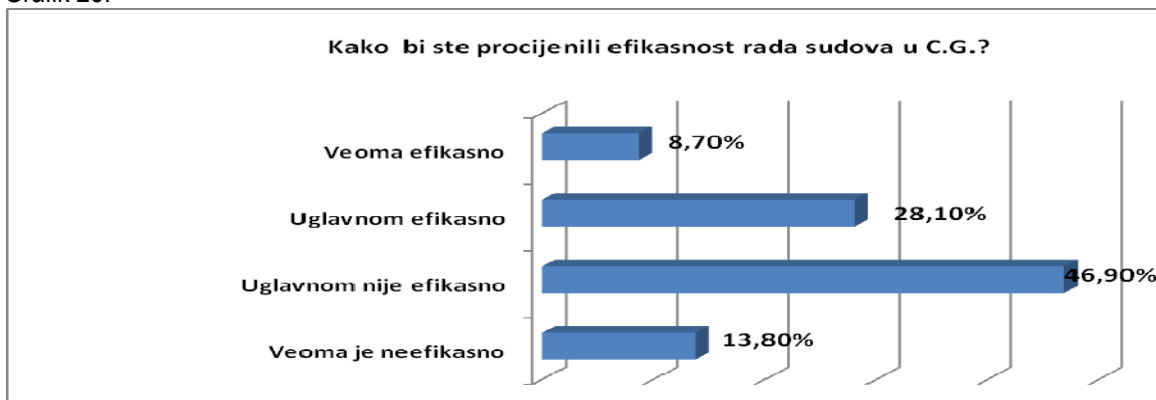
Šta nalazite kao priritetnu I hitnu mjeru za jačanje povjerenja građana u pravosuđe tužiocu su u 50,7% slučajeva kazali izrada I striktno poštovanje kodeksa I načela profesionalnog I nezavisnog postupanja medija. U 30,7% više informacija o radu tužilaštava a znatno agresivniju PR kampanju u 10,7%

Tabela 16.

	U velikoj mjeri	U maloj mjeri	Nimalo	Bez odgovora
1. Na onome što su pročitali u novinama i čuli na televiziji ili radiju	36,2%	45,4%	17,3%	1%
2. Na onome što ljudi uopšte govore o sudijama	23,5%	52,6%	21,9%	1,5%
3. Na osnovu iskustava onih kojima vjerujete	43,9%	39,8%	15,3%	1%
4. Na Vašim ličnim iskustvima	42,9%	27%	28,6%	1,5%

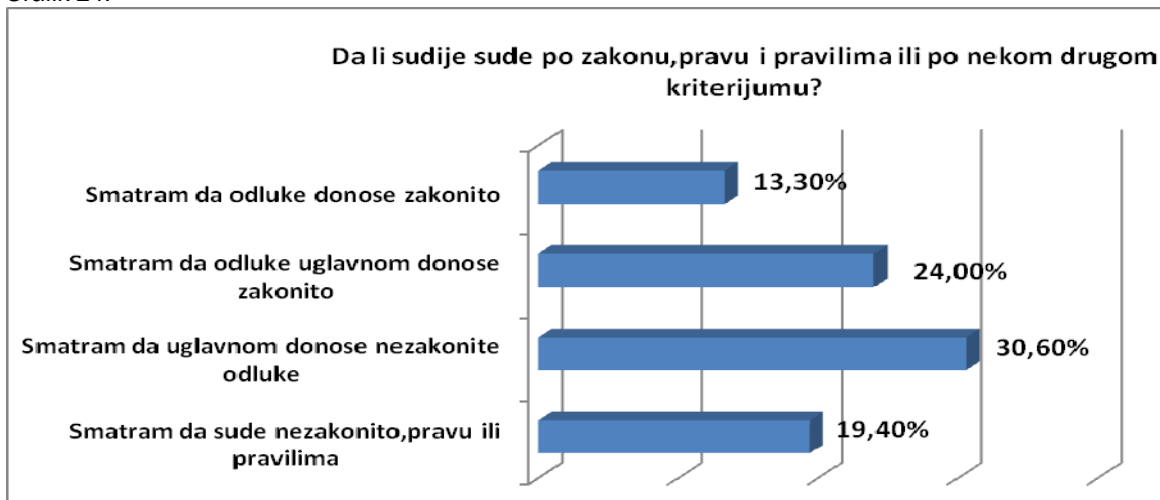
Stav građana je podijeljen i kada je u pitanju efikasnost rada sudstva (grafik 23). U 46,9% slučajeva, građani su odgovorili da rad sudstva “uglavnom nije efikasan”, dok da je “veoma neefikasno” smatra 13,8%. Da je rad sudstva efikasan ili “uglavnom efikasan” smatra 36,8% što je približno istraživanju od prošle godine.

Grafik 23.

Uopšteno govoreći, na pitanje da li sudije sude po zakonu, pravu i pravilima ili sude po nekim drugim kriterijumima (grafik 24), odgovori građana su sljedeći:

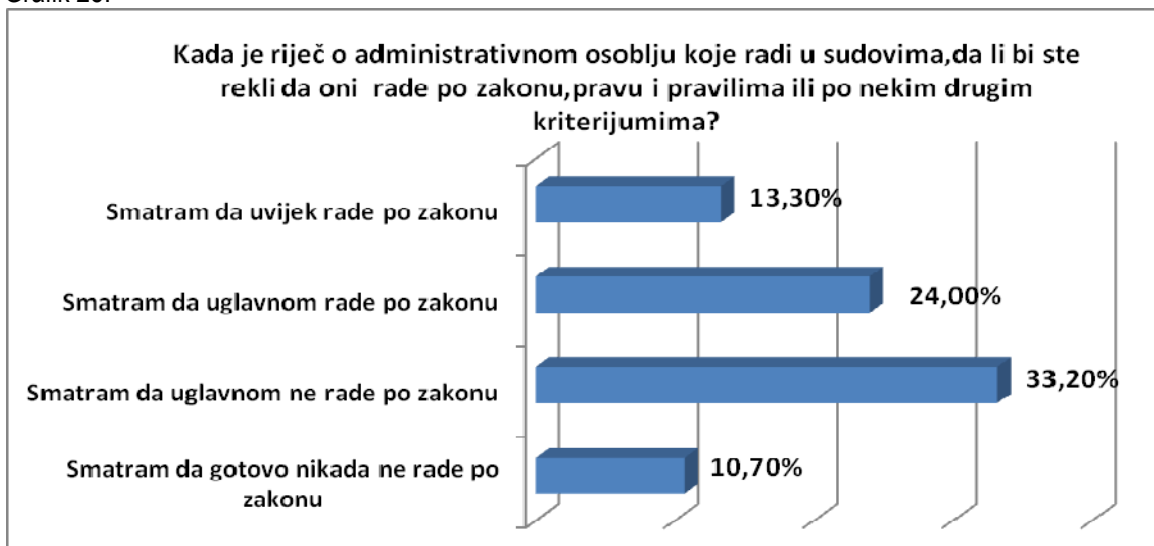
Grafik 24.

Opao je procenat onih koji smatraju da sudije uvijek ili uglavnom sude po zakonu sa prošlogodišnjih 41,6% na 37,3%.

U procjeni rada administrativnog osoblja (grafik 25), opao je broj ispitanika koji smatraju da administrativno osoblje uglavnom radi po zakonu sa 34,4% na 24%, odnosno da uvijek radi po zakonu sa 15% na 13,3%. Procenat onih koji smatraju da administrativno osoblje u većem ili manjem obimu ne radi po slovu zakona iznosi 33,2%.

Grafik 25.

Na pitanje ukoliko NE rade po zakonu, pravu ili pravilima, šta to utiče na njihov rad, građani su odgovorili na sljedeći način:

Tabela 17.

	Ključna stvar	Donekle	Ne, to nije kriterijum	Ne znam	Bez odgovora
Politika i politički pritisci	44,4%	15,3%	11,2%	25%	3,5%
Prijateljstvo, veze i poznanstva	34,2%	26,5%	9,2%	24%	4,1%
Mito i korupcija	28,1%	30,1%	10,7%	26%	3,1%
Lični stav i mišljenje	10,7%	28,6%	19,4%	35,7%	3,6%

Ukoliko ove rezultate uporedimo sa prošlogodišnjim, možemo vidjeti da je povećan procenat građana koji smatraju da su mito i korupcija ključne stvari koje utiču na nezakonit rad sudija, sa 22,2% na 28%. Povećao se i procenat onih koji smatraju da prijateljstvo i veze takođe imaju uticaja, sa 24,4% na 34%. Zabrinjava procenat onih koji smatraju da mito i korupcija imaju ili donekle imaju uticaja na rad sudstva koji je i dalje visok (58,2%) i relativno je blizu kumulativnih pokazatelja iz 2015. godine (52,2%). Isto važi i za faktor prijateljstva, veza i poznanstava (62,5% - 2015).

Na pitanje da li su čuli za Etički kodeks sudija i tužilaca (grafik 26), građani su odgovorili na sljedeći način:

Grafik 26.

Ukoliko su čuli za Etički kodeks, tu informaciju su dobili od: 1) putem medija (56,2%); 2) Putem zvaničnih web portala pravosudnih institucija (25%); 3) na drugi način (26%); 4) putem brošure (18%).

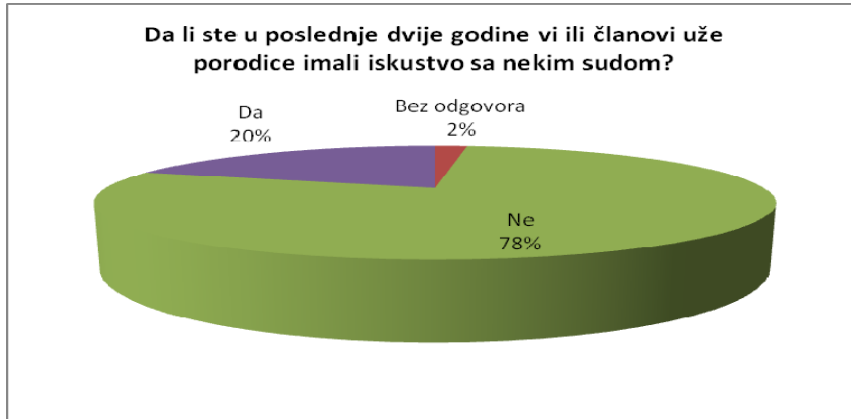
Istraživanje je pokazalo da i dalje većina građana (48%) nije upoznata sa radom Komisije za Etički kodeks sudija i tužilaca (tabela 18). 32,1% ispitanika je odgovorilo da ne zna ni da ona postoji.

Tabela 18.

	2015.god.	2016.god
Bez odgovora	9,7%	3,6%
DA	22,8%	16,3%
NE	40,0%	48%
Ne znam ni da postoji Komisija	27,5%	32,1%

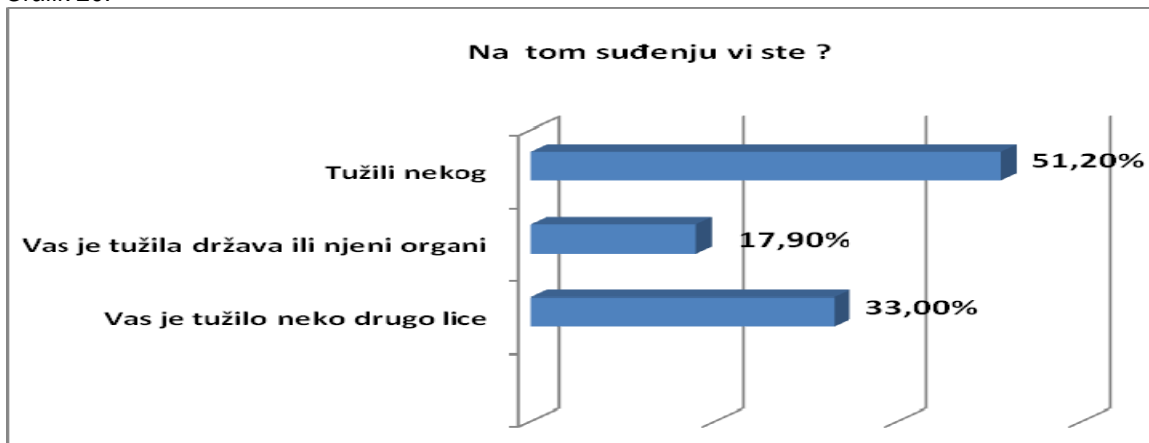
Na osnovu odgovora na pitanje: Da li ste u poslednje dvije godine, Vi ili članovi Vaše uže porodice imali iskustvo sa nekim sudom, može se zaključiti (grafik 27) da je u odnosu na istraživanje iz 2015. godine, u kojem je 68% građana izjavilo da je imalo iskustva sa sudom, ove godine taj procenat u strukturi ispitanika znatno manji i iznosi svega 20% pa možemo govoriti o percepciji kada je istraživanje sa građanima u pitanju.

Grafik 27.

Na pitanje: U kom svojstvu ste bili na suđenju, odgovori su sljedeći:³

Grafik 28.

Najveći broj anketiranih je izjavio da je „uglavnom imao uvid u procedure i način na koje je sud rješavao njihov slučaj (46%), odnosno je da imao uvid „u potpunosti“ (30,7%). Da „uglavnom nije imao uvid“ odgovorilo je 12%, a da uopšte nije imalo uvid 12% ispitanika.

Građani su bili upitani (tabela 19.) i da procijene efikasnost tog suda u konkretnom slučaju:

³ Napomena: Navedeno pitanje se odnosi na procenat ispitanika koji su odgovorili da su oni ili članovi njihove uže porodice imali iskustvo sa nekim sudom a ne na ukupni uzorak ispitanika. Isto važi i za pitanja koja se odnose na procjenu efikasnosti suda u tom konkretnom slučaju i na ishod suđenja.

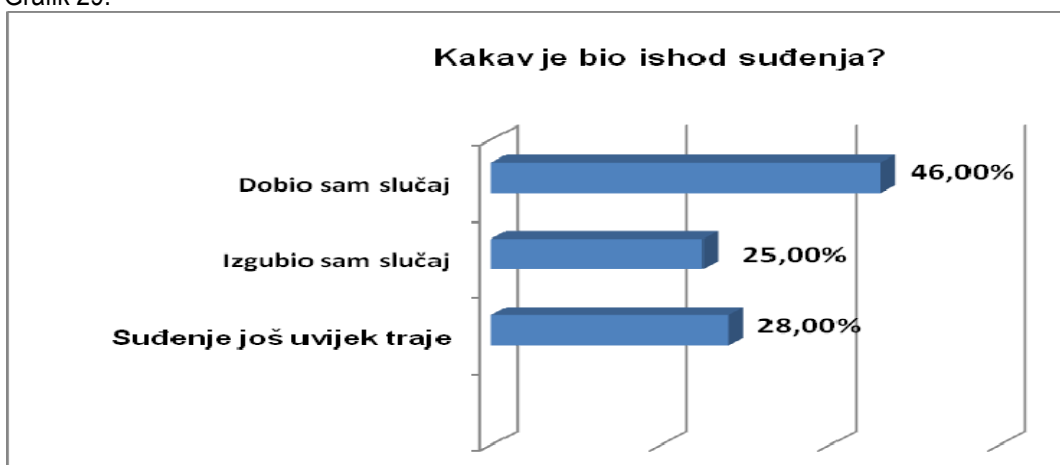
Tabela 19.

Veoma efikasno	25%
Uglavnom efikasno	23%
Uglavnom nije bilo efikasno	28,2%
Uopšte nije bilo efikasno	25,6%

Kao što se vidi iz navedene tabele, građanima bili podijeljeni u odgovorima na ovo pitanje.

Na pitanje: Kakav je bio ishod suđenja (grafik 29), građani su odgovorili na sljedeći način:

Grafik 29.

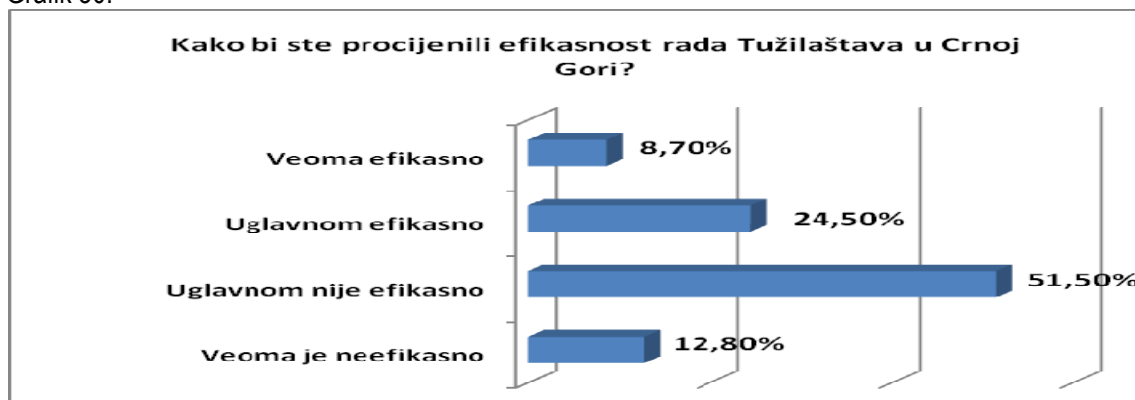

Za svaki od dolje navedenih problema sudstva, navedite u kojoj meri su oni po vama izraženi:

Tabela 20 (vrijednosti su izražene u procentima)

	Ključni problem		Izrazen problem		Nije baš izražen problem		Nije problem		Ne znam, ne mogu da procijenim		Bez odgovora	
	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Sporost	23,8	27%	30,3	29,1	17,2	12,8	8,8	8,7	11,9	20,9	8,1	0,5
Nestručnost	18,4	18,4	29,4	20,4	21,3	24,5	14,7	12,2	10,6	23	5,6	0,5
Korupcija/nepotizam	24,1	27	29,1	22,4	13,1	15,3	9,4	9,2	17,8	24,5	6,6	0,5
Politička nepodobnost	25,3	27	28,1	18,4	8,8	12,8	8,4	10,2	15,9	30,1	13,4	0,5

Grafik 30.

Na pitanje koji su, po njihovom mišljenju, problem koji utiču na rad tužilaštva, građani su odgovori sljedeće:

Tabela 23.

	Ključne stvari	Izražen problem	Nije baš izražen problem	Nije problem	Ne znam, ne mogu da procijenim	Bez odgovora
Sporost	18,1%	29,6%	21,4%	23%	15,3%	1,5%
Nestručnost	21,4%	25%	22,4%	11,7%	17,9%	1,5%
Korupcija/nepotizam	28,1%	27%	18,4%	7,7%	17,3%	1%
Politička nepodobnost	29,1%	23%	16,8%	8,7%	19,4%	2,6%

IV ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Ispitivanja stavova građana i nosilaca pravosudne funkcije u kontinuitetu zadnje četiri godine prema pravosuđu je važno iz više razloga. Prije svega istraživanje doprinosi boljem sagledavanju stavova javnosti o različitim aspektima pravosudnog sistema i trendove povjerenja u institucije. Osim toga, sa druge strane, istraživanje pruža uvid u stavove sudija i tužalaca, uočavaju se evidentni problemi sa kojima se u svom radu suočavaju nosioci pravosudne funkcije. Ovo istraživanje ujedno može biti i vodič vodećim ljudima u pravosuđu da se fokusiraju na rješavanje problema koje ukazuju svake godine sudije i tužioci.

U nastavku ćemo predstaviti **ključne nalaze istraživanja**.

Prema mišljenju većine sudija, **stanje u sudstvu je uglavnom dobro** (71,4%). Kumulativno, procenat sudija koje su izrazile **nezadovoljstvo postojećom infrastrukturom i objektom u kojem se nalazi sud** iznosi 54,3%. Sudije su uglavnom **zadovoljne sredstvima komunikacije** unutar suda i u komunikaciji izvan suda (62,5%).

Na pitanje kako ocjenjuju ulogu drugih organa u sprovođenju pravde i efikasnosti postupka, najveći procenat sudija (65,6%) je odgovorio da **doprinosе, ali bi njihovo učеšće moralo biti znatno efikasnije**. Prema mišljenju sudija, na usporavanje postupka i efikasnosti rada sudova najviše utiču drugi organi državne uprave i lokalne samouprave, policija i tužilaštvo.

Sudije smatraju da postoji prostor i za unapređenje administrativne i stručne podrške radi povećanja kvaliteta i ažurnosti postupka. Kumulativno, 66,10% sudija smatra da je **postojeća administrativna i stručna podrška nedovoljna**.

Sudije su i dalje **nezadovoljne postojećim kapacitetima sudskih vještaka** koji utiču na očekivanja stranaka i suda i na kvalitet presuđenja. Da postoji deficit vještaka u pojedinim oblastima i da to negativno utiče na kvalitet i efikasnost postupka smatra 49,6% anketiranih sudija, dok 6,3% čak smatra da uloga vještaka dezavuiše napore sudova.

Sudije u 65,7% slučajeva smatraju da javnost uglavnom ima povjerenja, odnosno da ima povjerenja u velikoj mjeri **u rad sudova**. Kao glavne razloge nepovjerenja javnosti u rad sudstva, sudije vide nedovoljnu informisanost građana, dužinu trajanja postupka i izvještavanje medija i njihov uticaj na percepciju stanja u sudstvu. Bitan faktor nepovjerenja javnosti, prema mišljenju sudija, je i subjektivan odnos građana prema sudskim postupcima, kao i njihova lična očekivanja od suđenja. Prema mišljenju sudija, građani najviše prigovaraju dužini trajanja postupka (21%).

Na pitanje o izvještavanju medija o radu njihovog suda, stav sudija je i dalje relativno podijeljen. Najveći procenat (46,4%) smatra da je **izvještavanje medija uglavnom zadovoljavajuće, sa povremenim neobjektivnim izvještajima**. Da je nezadovoljavajuće ili uglavnom nezadovoljavajuće smatra 29,9%.

Kada je u pitanju ispitivanje stavova tužilaca, **veoma visok procenat anketiranih tužilaca** (94,6%) smatra da je stanje u tužilaštvu uglavnom dobro, odnosno veoma dobro, Sa druge strane, **većina tužilaca** (45,4%) **nije zadovoljna infrastrukturom i objektom** u kojem se nalazi tužilaštvo. Kada je u pitanju zadovoljstvo sredstvima komunikacije, većina tužilaca (50,7%) je zadovoljna ovim sredstvima.

Da su ona dovoljna za osnovne potrebe postupaka koje vode (32 %), dok je nezadovoljstvom sredstvima komunikacije izrazilo 16% .

Najveći procenat tužilaca (76%) je odgovorio da „pojedine deficitarne oblasti vještačenja utiču na kvalitet i efikasnost postupka“, odnosno da „znatno usporavaju postupak“ (2,7%) i „dezavuišu napore sudova“ (3,2%).

Većina tužilaca (64%) smatra da javnost uglavnom ima povjerenja, odnosno da „ima povjerenja u velikoj mjeri u rad tužilaštva. Međutim, ovdje je prisutan i visok procenat onih koji nisu odgovorili na ovo pitanje (28%). Kao ključne razloge za nedostatak povjerenja javnosti, tužioci navode neinformisanost građana, neuspjeh u postupku i dezinformisanost o radu tužilaštva. Sa druge strane, većina tužilaca (40%) je izjavila da je samo sporadično upoznata sa opštim stavovima stranaka o radu tužilaštava, odnosno od slučaja do slučaja. U odnosu na poštovanje tužilaštva od strane javnosti, **tužioci su u najvećem procentu odgovorili da se tužilaštvo kao institucija uglavnom poštuje (89,3%).**

Kada je u pitanju **generalni stav građana prema sudstvu**, odgovori su podjeljeni. Relativno je veliki broj građana koji kumulativno ima manje ili više negativan stav o sudstvu (51,1%), dok uglavnom pozitivan ili veoma pozitivan stav ima 34,1%.

Svoj stav o sudstvu građani u velikoj mjeri (59,7%) bazira na onome što su čuli na televiziji i radiju ili onome što su pročitali u novinama , odnosno na tome šta se generalno priča o sudstvu. Takođe, veliki broj građana je formirao svoj stav i na osnovu iskustava onih kojima vjeruje (42,9%).

U odnosu na prošlu godinu, **neznatno je opao procenat onih koji smatraju da sudije uvijek ili uglavnom sude po zakonu** sa 41,6% na 37,3%. Međutim, brine što polovina anketiranih građana/ki smatra da sudije ne sude po zakonu, već po drugim kriterijumima (50%). **37% građana smatra da administrativno osoblje uvijek ili uglavnom radi po zakonu .**

Stav građana je podijeljen i kada je u pitanju efikasnost rada sudstva. Da je rad sudstva uglavnom neefikasan, odnosno veoma neefikasan smatra 60,7% građana, dok da je uglavnom efikasan ili veoma efikasan smatra 36,7%. Upoređujući rezultate istraživanja iz prethodne dvije godine, primjetno je da se procenat građana koji smatraju da je sudstvo uglavnom neefikasno povećao sa 34,9% u 2013. godini na 42,2% u 2015 do 60,7% u 2016.godini .

Da li su čuli za Etički kodeks sudija i tužilaca 40,8% građana je reklo da jeste a 46,9% da nije. Ukoliko su čuli za Etički kodeks, tu informaciju su dobili od: 1) putem medija (56,2%); 2) Putem zvaničnih web portala pravosudnih institucija (25%); 3) na drugi način (26%); 4) putem brošure (18%).Istraživanje je pokazalo da i dalje većina građana (48%) nije upoznata sa radom Komisije za Etički kodeks sudija i tužilaca (tabela 18). 32,1% ispitanika je odgovorilo da ne zna ni da ona postoji.

Kumulativno, u odnosu na procenat građani koji su izjavili da su oni ili članovi njihove bliže porodice imali iskustva sa sudom, **većina nije bila zadovoljna efikasnošću rada suda u konkretnom slučaju (50,8%).** Ipak, najveći broj je izjavio da je uglavnom imao uvid u procedure i način na koje je sud rješavao njihov slučaj (46%), odnosno je da imao uvid u potpunosti (30,7%).

Po mišljenju ispitanika, tri su ključna razloga: prvo, to je politika/politički pritisci na sudije, drugo, korišćenje veza i poznanstava kao načina pritiska na sudije, i treće, korupcija, mito ili neki drugi vid lične koristi za sudiju - analitički posmatrano, građani se žale na „ljudski faktor“. Kumulativno posmatrano, **procenat onih koji smatraju da mito i korupcija imaju ili donekle imaju uticaja na rad sudstva je i dalje visok (50,1%)**. Isto važi i za sporost 56,1)..

U odnosu na to kako ocjenjuju ulogu drugih organa u sprovođenju pravde i efikasnosti postupka, građani većinom smatraju da doprinose, ali da bi njihovo učešće moralo biti efikasnije, odnosno da je njihov doprinos slab (69,4%).

Sljedeća institucija koja je po identičnom metodološkom obrascu bila predmet istraživanja je tužilaštvo, gdje smo, jednako kao i za sudstvo, željeli da identifikujemo stavove građana. Generalno, **stav građana prema radu tužilaštva je podijeljen**. Uglavnom negativan, odnosno veoma negativan stav ima 54,1%, dok uglavnom pozitivan ili veoma pozitivan stav ima 32,6%. Svoj stav o tužilaštvu građani u velikoj mjeri baziraju na osnovu iskustva onih kojima vjeruju (46,4%), odnosno na ličnim iskustvima (41,3%). **Većina građana smatra da rad tužilaštva nije dovoljno efikasan (51,5%)**.

Ključne stvari koje utiču na rad tužilaca, prema mišljenju građana, su korupcija/nepotizam (27%) i sporost (29,6%). Primjetan je rast percepcije o sporosti rada tužilaštva kao ključnog problema, sa prošlogodišnjih 18,1% na 29,6%..

Na osnovu sprovedenog istraživanja izdvajamo sljedeće **preporuke** koje treba da doprinesu kreiranju većeg povjerenja u sudstvo i tužilaštvo:

- Insistirati sa realizacijom aktivnosti koje se odnose na unapređenje infrastrukture i uslova za rad u objektima u kojima se nalaze sudovi i tužilaštva, a imajući u vidu izraženo nezadovoljstvo sudija i tužilaca navedenim uslovima, koje se mjeri od 2013. godine.
- Unaprijediti sredstva komunikacije unutar sudova i u komunikaciji izvan suda, uključujući i unapređenje komunikacione opreme, između ostalog, kroz obezbjeđivanje internet konekcija bržeg protoka naročito na sjeveru Crne Gore.
- Neophodno je ojačati stručnu podršku za rad sudija i tužilaca, zbog velikog broja predmeta u radu.
- Bolja komunikacija institucija sistema radi unapređenja funkcionalnog dijela suđenja, prije svega misleći na poštansku i dostavna službu, Upravu za nekretnine i centre za socijalni rad) koji po mišljenju sudija i tužilaca moraju da unaprijede svoju ažurnost i efikasnost postupanja u odnosu na rad pravosudnih institucija i na taj način doprinesu bržem i efikasnijem rješavanju sudskih predmeta.